

YUCOM

Komiteet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.rs

PANEL DISUSIJA STANDARDI JAVNOG ŽIVOTA

Skupština AP
Vojvodine
NOVI SAD
23. oktobar
2009. godine

Novi Sad - Prva panel diskusija u okviru projekta YUCOM-a „Jačanje kapaciteta lokalnih branitelja ljudskih prava i uvođenje standarda javnog života u Srbiji“ koji se realizuje uz podršku Evropske unije, kodržana je u petak, 23. oktobra 2009. u zgradi Skupštine Vojvodine, u Novom Sadu.

Maja Sedlarević, potpredsednica Skupštine AP Vojvodine, najpre je pozdravila prisutne, i zatim rekla da su pozvani predstavnici lokalnih vlasti, pokrajinske vlasti, predstavnici stranaka, pokrajinskih institucija, ombudsmana, podmlatka stranaka, kao i predstavnici medija, jer se ova diskusija tiče svih njih, svih nas, i da javni službenici treba da promovišu, ali i u praksi sprovode standarde javnog života.

U uvodnom delu panela govorio je najpre **prof. dr Vladimir Goati** (*Transparentnost Srbija*) o etici, politici i

standardima javnog života. „Politika nikada i nigde nije u dobrim odnosima sa etikom, tako da i naše društvo spada u obična društva, možda su neke stvari malo kritičnije. Čak i u zapadnim državama politika je negde na dnu“ – rekao je on na samom početku svog govora. Ono po čemu se naši parlamentarci i poslanici razlikuju najviše od poslanika recimo Velike Britanije ili Nemačke, jeste da su naši poslanici samo delegati, produžene ruke svojih stranaka, bez

autonomnosti, samostalnosti, koja bi im dozvoljavala da po sopstvenoj savesti donose odluke, pa tako parlament nije autonomna institucija, jer se već unapred zna kako će ko da glasa. Političke stranke po nekim svojim (nepoznatim) pravilima biraju ko će biti poslanik, nisu glasači ti koji biraju – zakon to dozvoljava, a čak ni nekakav etički kodeks tu ništa ne bi mogao. A kada postanu poslanici, oni dobijaju imunitet za gotovo bilo šta, osim ubistva, dok sa druge strane u parlament ulaze ljudi sa sumnjivom finansijskom prošlošću, koja tako dobija imunitet. To je trenutno stanje našeg parlamenta, ali „na ovome treba raditi“, rekao je Vladimir Goati.

Biljana Kovačević-Vučo (YUCOM) govorila je o značaju poštovanja standarda javnog života u demokratskom društvu. „Standardi javnog života jesu nova stvar ovde, i mi želimo da ih promovišemo,“ rekla je ona, ali i dodala da, s druge strane, mi već govorimo o njima iako ih možda ne nazivamo tim imenom, da se ovde radi o već poznatim stvarima: čak i ako nešto nije krivično delo, to ne znači da neko nije odgovoran za neko loše postupanje. Ovde se radi o moralnoj odgovornosti. Svako ko zastupa javni interes ne sme da dozvoli da na njega utiču privatni interesi. Primer Velike Britanije, gde su ovi standardi najrazvijeniji, jasno pokazuje tu primenu. Poslanici iz Doma Lordova morali su da daju ostavke zbog sumnje da su primili novac kako bi lobirali u parlamentu, iako policija nije imala dovoljno dokaza čak ni da pokrene istragu. Nisu krivično odgovarali, ali jesu odgovarali za svoje postupke. To je moralna norma koju svako mora da poštuje radi svog kredibiliteta i zaštite javnog interesa. Veće poštovanje standarda javnog života dovodi do većeg otvaranja države,

demokratizacije, većeg poštovanja ljudskih prava. Naši standardi su prilično niski – „treba za to da zahvalimo ratovima, i matrici koja kaže da je korupcija u redu,“ rekla je Biljana Kovačević-Vučo, i navela kao primer izjavu „može da se kraducka, ali ne da se krade“, kao ogledalo tog pogrešnog moralnog sistema.

Projekat YUCOM-a „Jačanje kapaciteta lokalnih branitelja ljudskih prava i uvođenje standarda javnog života u Srbiji“ koji se realizuje uz finansijsku pomoc Evropske unije. Sadržina ovog dokumenta predstavlja isključivu odgovornost YUCOM-a i njegovih projektnih partnera i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

YUCOM

Komiteet pravnika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.rs

Naši političari, rekla je ona, nisu još svesni da moraju usvojiti jedan model, obrazac ponašanja koji će im vratiti kredibilitet i umesto relacije vlast-podanik, čime se narušava poverenje građana u političare, doći do relacije vlast-građanin.

Milan Antonijević
(YUCOM)

predstavio je „Priručnik za poštovanje standarda javnog života“ i rekao da je

on rađen na osnovu istraživanja i prikupljanja primera nepoštovanja ovih sedam standarda. „Priručnik“ je izrađen kako bi se sprovodili treninzi kako prepoznati izjave i ponašanje političara koji ne poštuju standarde javnog života. Ovi treninzi počinju već 26. i 27. oktobra na Paliću, a ovo je samo prva od niza diskusija koje YUCOM planira u toku oktobra i novembra. U tom cilju su u „Priručnik“ stavljeni formulari za praktično praćenje standarda javnog života – za obuku da se u lokalnoj sredini prepoznaju slučajevi nepoštovanja standarda. Milan Antonijević je naglasio kako ovaj priručnik nije krajnja tačka, već početna, pošto još treba govoriti o tome koliko su definicije ovih sedam standarda primerene za Srbiju, jer ne moraju biti iste definicije koje važe za Veliku Britaniju, odakle su standardi preuzeti. U okviru „Priručnika“, vršeno je i ispitivanje, anketiranje, nevladinog sektora. Ispitano je oko 200 NVO, i ovo istraživanje je pokazalo da je svest o javnim standardima veoma niska među onima koji bi po nekom nepisanom pravilu trebalo najviše da obraćaju pažnju na ponašanje javnih funkcionera.

Dr Dejan Milenković (YUCOM) govorio je o potrebi podizanja standarda javnog života u Srbiji, i rekao da su standardi javnog života etički standardi vezani za proces samoregulacije, da je to društvena a ne pravna norma. Ovih sedam standarda preuzetih iz britanskog društvenog sistema treba prilagoditi našem društvenom sistemu. „Teško je ocenjavati funkcionere,“ rekao je on, i dodao da je baš zato važno da svi mi kao građani treba

da umemo da prepoznamo slučajeve kada dođe do kršenja standarda, i da pokrenemo inicijativu kako bi to onda bilo osuđeno u široj javnosti. Praktično svakodnevno se susrećemo sa takvim slučajevima, ali preko njih se uglavnom olako prelazi. Naravno, pre osude, treba jasno iskristalisati ove pojmove, ove standarde, to jest odrediti šta oni tačno znače u srpskom društvu. „Smatram da će nam za to trebati puno vremena, ali krajnje je vreme da se sa tim započne,“ ovim je završio svoje uvodno izlaganje dr Dejan Milenković.

Katarina Jozić (YUCOM) opisala je ukratko mehanizam praćenja poštovanja standarda u Velikoj Britaniji. Pre petnaest godina, tadašnji premijer Velike Britanije, Džon Mejdžor, prepoznao je potrebu da se uvede organ koji bi pratio poštovanje standarda javnog života. Tako je osnovan Komitet za standarde javnog života. Njihov zadatak je najpre bio da definišu šta su to standardi javnog života, i tako se došlo do ovih sedam pojmova. Međutim, oni su zatim sproveli istraživanje javnog mnjenja, kako bi ispitali javnost da li se ona slaže sa njihovim definicijama. Dakle, bitno je da ti standardi budu takvi da ih čitava javnost „oseća“ kao nešto što treba poštovati. Komitet danas ima veliku ulogu u društvu i ima veoma dobar mehanizam praćenja javnih standarda. Ako se desi neka afera, oni vrše istraživanja javnog mnjenja o tom određenom slučaju, sprovode istrage, održavaju javna saslušanja, koja su unapred najavljena i otvorena za javnost i medije, i na osnovu svega toga sastavljaju izveštaj koji može sadržati i određene preporuke kako dalje postupati. Ovaj Komitet je čak uveo i funkciju „parlamentarnog poverenika“, koji pazi na ponašanje poslanika u parlamentu. Ono što bi sad bio zadatak civilnog društva u Srbiji jeste da pokaže šta su to standardi javnog života, da sprovede dobru kampanju i da vrši dobru kontrolu nad vršiocima javnih funkcija.

O primeru nemačkog Bundestaga govorio je **Dušan Bogdanović** (YUCOM). U nemačkom Ustavu stoji da poslanici predstavljaju čitav narod, a ne političku partiju, dakle data im je autonomnost koja im dozvoljava da glasaju po sopstvenoj savesti, a bilo je čak i slučajeva da su poslanici prelazili iz jedne političke partije u drugu, bez ikakvih posledica, jer oni

Projekat YUCOM-a „Jačanje kapaciteta lokalnih branitelja ljudskih prava i uvođenje standarda javnog života u Srbiji“ koji se realizuje uz finansijsku pomoc Evropske unije. Sadržina ovog dokumenta predstavlja isključivu odgovornost YUCOM-a i njegovih projektnih partnera i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

YUCOM

Komiteet pravnika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights

Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980

e-mail yucomoffice@gmail.com

www.yucom.org.rs

predstavljaju čitav narod, a ne jednu određenu

partiju. Osim toga, oni imaju Poslovnik rada parlamenta i Pravilnik o ponašanju poslanika, koji zahteva od poslanika da

daju sve informacije o svom finansijskom stanju pre nego što su došli u Bundestag, kao i za vreme trajanja njihovog mandata; izričito je zabranjeno korišćenje funkcije poslanika van parlamenta za bilo šta, od dizanja kredita do objavljivanja nekog članka; izričito je zabranjeno finansiranje političkih stranaka preko određene sume; određene su sankcije ako se na vreme ne predaju finansijski izveštaji; ovo su samo neki primeri kako je to uređeno pravilnicima u Nemačkoj, postoji još mnogo primera.

Drugi deo panela je predstavljala **diskusija** prisutnih.

Biljana Kovačević-Vučo: dok se ne pokrene krivični postupak u nekoj aferi, ne raspravlja se mnogo o tome, a kada se pokrene krivični postupak, novi zakon kaže da ne sme o tome da se raspravlja, jer je to ometanje pravde. Moramo to da razgraničimo, da kažemo da mi razgovaramo o etici, moralnoj odgovornosti, nismo policija, ne vršimo istragu, ne govorimo o pravnoj krivici.

Dragana Ćorić, asistent na Pravnom fakultetu u Novom Sadu: prilikom debate o pravnoj etici pre nekoliko godina došlo se do zaključaka: etika i pravo – da; možemo zahtevati od advokata i sudija da se ponašaju na određen način, ali oni su već i navikli na određeni kodeks; etika i mediji – recimo da može; ali etika i politika – kontradiktorne stvari. Ne treba biti baš tako pesimističan – treba mnogo vremena i strpljenja da se politički službenici edukuju, ali treba i volje i snage među samim političarima kako bi to opstalo. Politika je centar moći i ako se desi da neki političar kreće u politiku iz ideala, teško mu je da ih i zadrži. Naša politička kultura nije spremna još da ustanovi takva pravila i da zahteva to od političara i poslanika. U Srbiji se nije desilo da

se sumnja na nekog političara da je prekršio neki standard javnog života i da on zbog toga da ostavku.

Vladimir Goati (replika): ne postoji homogena politička kultura, možemo samo govoriti o dominantnoj političkoj kulturi, ali i tako, ne treba prvo da promenimo političku kulturu, pa onda da govorimo o uvođenju standarda, nego sad treba krenuti sa tim, pa će se onda i politička kultura menjati. Treba stimulisati dobre načine ponašanja i pozitivno ih motivisati, a osuđivati one koji uporno krše standarde javnog života. Time će se i politička kultura promeniti.

Predlozi prisutnih u vezi sa

„Priručnikom“:

- 1) podeliti primerke mlađim generacijama,

koje bi to naročito moglo da privuče, pogotovo zbog kombinacije kratke forme i efektnih slika

2) dodati u Priručnik: razdvajanje pojavljivanja javnih funkcionera – da li se pojavljuju u javnosti kao političari, kao građani, kao predstavnici svoje stranke ili kao predstavnici svoje državne funkcije.

Biljana Kovačević-Vučo: Lični primer: Boris Tadić sa šampanjcem—ovaj lični primer „ja poštujem zakon kao i svi, prekršio sam ga, platiću kaznu“, jeste pre loš marketinški potez nego dobar lični primer, ovime se zapravo iskrikljava standard ličnog primera, jer zakon u ovom slučaju nije donet zato, nego da se spreči huliganstvo, a to nije jasno rečeno u izjavama predsednika. Slično je i sa primerom Ljajića i farbanja – to je takođe loš lični primer, jer ne bi trebalo da ima ikakve veze sa politikom. Politika je zaštita javnih interesa, i treba reći da to očekujemo od političara.

Maja Sedlarević: ko su politički akteri u ovoj raspravi—da li samo državni vrh ili svi mi, i u strankama i u lokalnim samoupravama, itd. Nisu samo reprezentanti ti koji moraju da se pridržavaju ovih standarda nego svi. Ali, šta je to lični primer? Ako ja počnem da se ponašam po ovom udžbeniku, sve redom, niko

Projekat YUCOM-a „Jačanje kapaciteta lokalnih branitelja ljudskih prava i uvođenje

standarda javnog života u Srbiji“ koji se realizuje uz finansijsku pomoc Evropske unije. Sadržina ovog dokumenta predstavlja isključivu odgovornost YUCOM-a i njegovih projektnih partnera i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

YUCOM

Komitet pravnika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.rs

verovatno neće znati ko sam ja, ako se ne pojavljujem u medijima, itd. Nego se to mora milimetar po milimetar.

Dejan Milenković: etički standardi počinju od porodice, ali može i obratno. Ako ministri kraduckaju, zašto ne bih i ja? To se tako prenosi iz javne u privatnu sferu, pa je cilj ovog priručnika, i ovih diskusija, da ovi standardi počnu da se primenjuju u javnom životu, ali i da pređu na građane takođe. Naše je sada da najpre ustanovimo ovih 7 bazičnih standarda, posle će lako biti napraviti neki kodeks na osnovu toga. U knjizi ima dosta primera kršenja standarda u Vojvodini, ali to je zato što vojvođanski novinari češće prenose ovakve vesti iz lokala, više su senzibilisani da pišu o tome, dok to nije slučaj u užoj Srbiji. U svakoj opštini i svakom mestu se krše standardi, samo neki neće da pričaju o tome, kako ne bi ispalo da je njihov grad najgori.

Dragana Ćorić: političari će pitati kakvu korist oni imaju od toga da poštuju standarde javnog života. Treba ih ubediti da će imati veliku korist, da je korisnije da se ponašaju po tom obrascu.

Neko iz publike (replika): kako disciplinovati političare? Oni daju obećanja i moramo ih držati za reč. Uticaj medija je ogroman—političari prave skandale kako bi se pojavili u medijima—i ovaj priručnik ima šanse samo posredstvom toga da se uz pomoć medija i javnosti postavljaju pitanja da li političari ispunjavaju svoja obećanja, tako pokazati političarima da nemaju interesa da postupaju loše.

Biljana Kovačević-Vučo (replika): civilno društvo nije moralni sudija, nego imamo nameru da ukažemo na konflikte interesa političara, itd. Ova knjiga služi za raspravu o tome šta je povreda javnih interesa, a šta nije. Otvaramo standarde koji su bitni za demokratsko društvo, tu civilno društvo ima ulogu pritiska na državne organe i ulogu senzibilisanja javnosti kako bi i oni sami mogli da štite svoje interese

Projekat YUCOM-a „Jačanje kapaciteta lokalnih branitelja ljudskih prava i uvođenje standarda javnog života u Srbiji“ koji se realizuje uz finansijsku pomoc Evropske unije. Sadržina ovog dokumenta predstavlja isključivu odgovornost YUCOM-a i njegovih projektnih partnera i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Neko od prisutnih: proširiti ovo sa politike i na crkvene zvaničnike, jer i oni imaju uticaja na život svih nas, a zatim i na privrednike, u privrednom životu. Ili će se ovi standardi proširiti na sve, ili neće opstati. Ali, ako je javnost=mediji, osuđeni smo na neuspeh, jer mediji žive od senzacija i slično. Osnova svega je obrazovanje, tako da treba dotaći sve obrazovne institucije, treba naći mehanizme koji su više realistični.

Biljana Kovačević-Vučo (replika): građani imaju pravo kontrole javnih službenika, i ovde se radi o javnom interesu, a ne o političkom interesu. Građani imaju pravo da zahtevaju od javnih službenika da se ponašaju u skladu sa javnim interesom. Ova knjiga služi za senzibilisanje javnosti kako bi 1. saznali da imaju pravo to da zahtevaju, 2. umeli da prepoznaju kršenje standarda. Metodologija i mehanizmi još treba da budu razrađeni.

Katarina Jozić: u toku ispitivanja NVO, bio je slab odziv, treba i one da se senzibiliju, da prepoznaju kršenje standarda javnog života.

Dejan Milenković: svi građani treba da se senzibiliju, zato su bitni mehanizmi peticija, i slično, da se ukaže dotičnom funkcioneru da je pogrešio. Poenta priručnika je da otvorimo diskusiju kako bismo se svi senzibilisali.

Zaključci diskusije (Moderatori Pavel Domonji i Milan Antonijević): Postoje potencijali za implementiranje standarda javnog života, jer već postoji svest o tome u ljudima, tako da treba nastaviti. Treba senzibilisati i medije, saradivati sa njima kako bi u široj formi ovo bilo predstavljeno.

Sa panel diskusije: Vesna Gajisin